

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)
Афанасьєв М. В.

Етика міжнародного бізнесу

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **29 Міжнародні відносини**
Спеціальність **292 – Міжнародні економічні відносини**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітня програма **Міжнародний бізнес**

Вид дисципліни **базова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу Отенко Ірина Павлівна

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

Протокол № 1 від 23.08.2019 р.

Розробник:

Пастушенко Андрій Олександрович, к.і.н., доц. кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна «Етика міжнародного бізнесу» створена для студентів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця з метою вдосконалення їхнього уявлення і розуміння бізнес-діяльності у масштабах усієї планети. Програма дисципліни розроблена із використанням інтерактивного підходу. Отже, опанування дисципліни має сформувати велику картину світу із розумінням, що етика і ефективний бізнес взаємопов'язані.

Курс «Етика міжнародного бізнесу» включає лекцій, практичні заняття і самостійну роботу студентів. Обидва види аудиторної роботи, лекції і практичні заняття, розроблені із залученням активних методів навчання для інтенсивного розвитку відповідних компетентностей у студентів.

Метою навчальної дисципліни: формування у студентів цілісного уявлення про роль і місце етики у міжнародному бізнесі.

Курс	2	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	Лекції	24
	семінарські, практичні	24
Самостійна робота	72	
Форма підсумкового контролю	Іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Політекономія	Стратегічний аналіз
Світове господарство і міжнародні економічні відносини	
Філософія	
Всесвітня історія	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність до аналізу і синтезу етичних дилем у міжнародному бізнесі.	Вміння аналізувати різноманітні ситуації пов'язані із етикою міжнародного бізнесу, проводити порівняльний аналіз та синтез для адекватної оцінки поточної бізнес-ситуації та прогнозування ймовірних варіантів її розвитку у майбутньому.
Здатність до організації і планування.	Здатність організовувати самостійне опрацювання інформаційних джерел та планування наукової роботи.

Розв'язання проблем і прийняття рішень.	Розв'язання етичних та, пов'язаних з ними, проблем у сфері економічної діяльності.
Взаємодія (робота в команді). Лідерські якості.	Здатність до праці в команді з метою розв'язання етичних проблем у бізнесі.
Міжособистісні навички та вміння.	Вдосконалення міжособистісних навичок та вмінь в процесі обговорення різноманітних етичних проблем.
Здатність працювати в міжнародному середовищі	Здатність ефективно працювати у різних бізнес-культурах.
Позитивне ставлення до несхожості та інших культур.	Здатність досліджувати та вивчати бізнес-культури різних країн.
Етичні зобов'язання.	Здатність брати на себе етичну відповідальність у бізнесі.
Здатність застосовувати знання на практиці.	Прийняття рішень у неоднозначних ситуаціях, пов'язаних з етикою.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Основні засади і культурні аспекти етики міжнародного бізнесу.

Тема 1. Вступ. Мультикультурність і етика бізнесу

Визначення етики та моралі. Важливість етики для ведення ефективного бізнесу. Посилення популярності етичного підходу серед компаній наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Історичний розвиток етичних уявлень в економічній діяльності. Висвітлення значення етики для бізнесу в світових релігіях. Відображення бізнес-етики у класичній літературі. Світові катастрофи через порушення етичних принципів під час економічної діяльності. Бізнес-етика як прояв соціального контракту. Концепція корпоративного громадянства. Етичні очікування сучасного споживача.

Світове різноманіття культур і етичних поглядів. Культурологічне розуміння етики міжнародного бізнесу. Три основні компоненти культури (мова, релігія, цінності та ставлення). Чотири головні елементи класифікації національних культур Герта Хофстеда: індивідуалізм і колективізм, індекс дистанції влади, індекс уникнення непевності, маскуліність і фемініність. Особливості культури. Висококонтекстні та низькоконтекстні культури. Культурний релятивізм. Культурний суб'єктивізм. Культурний ситуаціоналізм і абсолютизм.

Бізнес-етика в Японії: конфуціанство. Етика взаємності. Бізнес-етика в Росії – бізнес у моральному вакуумі. Бізнес-етика в Україні. Мусульманська бізнес-етика. Мусульманський економічний устрій. Основні правила мусульманської системи фінансів.

Тема 2. Корупція і бізнес

Негативні наслідки корупції у бізнесі. Корупція у різних країнах світу. Корупція як нелегальний податок. Соціальна несправедливість корумпованої економічної

діяльності. Ціна використання корупції для компаній. Аргументи за і проти корупції у міжнародному бізнесі.

Індекс міжнародної корупції. Топи 20 найменш і найбільш корумпованих країн. Барометр світової корупції. Причини хабарництва. Нечесні практики і комерційна кмітливість. Бізнес, гроші й політика. Боротьба з корупцією та хабарництвом.

Тема 3. Етика бізнесу

Економічна доцільність етики у бізнесі. Користь етики для створення позитивного іміджу підприємства. Соціально орієнтований маркетинг: переваги і ризики застосування. Елементи успішного соціально орієнтованого маркетинга.

Тема 4. Міжнародна кодифікація етики бізнесу

Необхідність глобального етичного кодексу. Ступінь поширення письмового етичного кодексу у компаніях. Основні принципи міжнародної бізнес-етики. Приклади етичних кодексів бізнесу: the saux round table, SA8000, the Global Compact, модель бізнес-принципів департаменту комерції США. Необхідність етичних кодексів для бізнесу.

Тема 5. Етика і корпоративне управління

Корпоративне управління. Корпоративні таємниці. Ефективний менеджмент. Директори і ради директорів. Особливості корпоративного управління в Азії. Життєві фактори, що примушують компанії та ради директорів застосовувати високі етичні стандарти. Проблеми пов'язані із інвестиційною мережею. Зміни у європейській культурі капіталу. Американський шлях. Етичний фактор у інвестиційних рішеннях. Звітність. Міжнародний кодекс поведінки та етики для корпоративного управління (принципи OECD). Міжнародна мережа корпоративного управління.

Тема 6. Інвестиційний активізм

Фінансова та етична відповідальність акціонерів. Фонди соціально-відповідального інвестування. Витоки етично-активної позиції акціонерів. Інституційні розбіжності і активні дії акціонерів. Релігійні групи як учасники руху акціонерів. Поведінка інвесторів щодо корпоративного управління. Мандатна етика.

Тема 7. Соціально-відповідальне інвестування (SRI)

Активна позиція акціонерів як важливе економічне знаряддя. Стисла історія соціально-відповідального інвестування. Роль SRI у світовому економічному зростанні. Ринок екофондів. Ціна соціальної відповідальності. Інвестування на основі релігійних цінностей. Ісламське інвестування і робота ісламських фондів взаємних інвестицій. Інвестування заснована на цінностях.

Змістовий модуль 2. Індивідуальні та суспільні параметри етики міжнародного бізнесу

Тема 8. Персональна етична поведінка у бізнесі

Окрема особа та персонал. Проблема етичного вибору для людини. Роботодавці та працівники. Причини крадіжок з боку працівників. Етична роль персональних рішень. Практична етика: дилеми (дарування, конфлікт інтересів, контракт проти змов). Тест на етичну самооцінку.

Тема 9. Корпоративний етичний кодекс

Стратегічні обґрунтування корпоративного етичного кодексу (правові стимули та економічні обґрунтування). Зв'язок між локальною поведінкою та глобальним

прибутком. Роль контексту у формуванні етичного кодексу. Проактивна етика. Визначення та важливість корпоративної культури. Різниця між етикою та законослухняністю. Основні елементи корпоративного етичного кодексу. Написання етичного кодексу. Основні принципи та ціль менеджменту. Етичне лідерство. Розвиток глобального мислення у менеджерів. Імплементация кодексу бізнес-етики. Приклади етичних кодексів відомих компаній.

Тема 10. Управління програмами з міжнародної корпоративної етики

Етичне виховання кадрів. Вигоди від етичної підготовки кадрів. Визначення цілей для нових програм з етичної підготовки. Типовий пакет етичної підготовки. Імплементация етичної підготовки. Основні елементи ефективного курсу з етики. Методи дослідження етики. Роль контактних центрів у підготовці персоналу. Антикорупційні програми.

Тема 11. Комерційна розвідка

Визначення комерційної розвідки. Уникнення ризиків під час комерційної розвідки. Ціна втрати торгових таємниць та інтелектуальної власності. Уряди і комерційне шпигунство. Ставлення до корпоративного шпигунства у різних країнах на прикладі Японії, Франції та Бразилії. Етичні питання у збиранні комерційної інформації. Етичний кодекс комерційної розвідки.

Тема 12. Інтернет- та електронна комерційна етика

Персональна кібернетична етика. Етична поведінка стосовно електронного листування. Піратство у сфері програмного забезпечення – глобальна проблема. Відповіді компаній на виклики піратства. Сторонні веб-пошуки під час роботи – порушення етики. Ефективна корпоративна політика щодо використання Інтернету та е-пошти у робочий час. Захист баз даних. Політика Євросоюзу щодо «нелегального та шкідливого контенту в Інтернеті». Захист інтелектуальної власності у різних культурах. Співробітники з питань захисту конфіденційної інформації (Chief Privacy Officer). Кодекс Інтернет-маркетингу. Міжнародна торгова палата (ICC). Організація економічної співпраці і розвитку (OECD). Аргументи «за» і «проти» регулювання приватності в Інтернеті.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

1. Поточний контроль, який здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

2. Модульний контроль, який проводиться у формі письмової роботи (модульна робота № 1) та захисту командного наукового дослідження за темою обраною командою (модульна робота № 2).
3. Підсумковий/семестровий контроль, який проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських занять та виконання індивідуальних завдань проводиться наступним чином. Студенти отримують максимальний бал, якщо вони виконали домашнє завдання (опрацювання кейсів, виконання онлайн-тестів за лекцією) і продемонстрували знання матеріалу і вміння аналітичної роботи з ним у активній командній роботі в аудиторії, а саме продемонстрували вміння застосовувати логіку, дедукцію, індукцію, узагальнення, опис, порівняння у процесі прийняття рішень.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із двох стереотипних, двох діагностичних та одного евристичного завдання.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни набирається з балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями згідно технологічної карти подано в табл.

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Питання теми	Домашнє завдання	Поточні тести	Письмова контрольна робота	Усього
Змістовий модуль 1.	Тема 1. Вступ. Мультикультурність і етика бізнесу.	1 тиждень	1,5	1	1		03,5
	Тема 2. Корупція і	2	1,5	1	1		3,5

Змістовий модуль 2. Індивідуальні та суспільні параметри етики міжнародного бізнесу.	бізнес	тиждень							
	Тема 3. Етика бізнесу.	3 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Тема 4. Міжнародна кодифікація етики бізнесу.	4 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Тема 5. Етика і корпоративне управління	5 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Тема 6. Інвестиційний активізм.	6 тиждень					12	12	
	Тема 7. Соціально-відповідальне інвестування (SRI)	7 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Тема 8. Персональна етична поведінка у бізнесі	8 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Тема 9. Корпоративний етичний кодекс	9 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Тема 10. Управління програмами з міжнародної корпоративної етики	10 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Тема 11. Комерційна розвідка	11 тиждень					1	12	13
	Тема 12. Інтернет-та електронна комерційна етика	12 тиждень		1,5	1	1		3,5	
	Іспит								40
Усього				15	10	11	24	100	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	Задовільно	
35 – 59	FX	Незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна література

1. Де Джордж Р.Т. Деловая этика / Пер. с англ. Р. И. Столпера. – М.: Прогресс; РИПОЛ КЛАССИК, 2003. – 736 с.
2. Діловий етикет у міжнародному бізнесі [Текст] : навч. посібник / В. В. Снітинський, Н. Б. Завальницька, О. О. Брух ; М-во освіти і науки України. – Львів : Магнолія-2006, 2009. – 300 с.
3. Ільїна Г.В. сучасні виміри проблеми відповідальності в екологічній етиці у контексті управління сталим розвитком / Г.В. Ільїна // Економіка розвитку. - 2012. - №4. - с. 25 - 29
4. Корпоративна культура: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 403 с.
5. Лихолат С. М., І. Б. Гапій. Етика бізнесу [Текст] : навч. посібник. – К. : Знання, 2013. – 245 с.
6. Льюис Р.Д. Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию. – М. : Дело, 2001. – 448 с.
7. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни "Соціальна відповідальність бізнесу" для студентів спеціальності 8.03050501 "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання / укл. О. О. Затеїщикова. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 24 с.
8. Осовська Г.В. Комунікації в менеджменті: Курс лекцій. –К.: „Кондор”, 2003. - 218 с.
9. Седова Л. Н. Этика бизнеса : учебное пособие. Ч. 1 / Л. Н. Седова, А. А. Малыкина. – Х.: Изд. ХНЭУ им. С. Кузнеця, 2014. – 492 с.
10. Тимошенко Н.Л Корпоративна культура : діловий етикет : навч. посіб. / Н.Л. Тимошенко. – К.: Знання, 2006. – 391 с.
11. Mitchell Ch., Curry J. Short Course in International Business Ethics: Combining Ethics and Profits in Global Business / Charles Mitchell, Jeffrey Curry. – Petaluma: World Trade Press, 2008. – 192 p.
12. Strupynska N. Corporate social responsibility: what does it mean? / N. Strupynska // Економіка розвитку: науковий журнал. – Харків: ХНЕУ, 2011. - № 4 (60). – С. 9-12.

Додаткова література

13. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / пер. з англ. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
14. Кузин Ф. А. Имидж бизнесмена: практ. пособ. / Ф.А. Кузин. – М.: Ось, 1996. – 304 с.
15. Ліпенцев А. В. Службовий етикет у менеджменті : формування та застосування на підприємстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.02 "Підприємництво, менеджмент та маркетинг" / А. В. Ліпенцев. – Львів, 1998. – 16 с.
16. Организационное поведение. Основы управления [Текст] : учеб. пособие : пер. с англ. / Дж. М. Джордж, Г. Р. Джоунс. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 447 с.
17. Паркинсон С. Искусство управления : пер. с англ./ С.Паркинсон, М. Рустомджи. – К.: Україна, 1996. – 143 с.

18. Триандис Г. Культура и социальное поведение. – М. : Форум, 2007. – 384 с.
19. Якокка Л. Карьера менеджера: пер. с англ./ Л. Якокка. – М.: Прогресс, 1990. - 384 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

20. Етика. Естетика [Электронный ресурс] : навчальний посібник / І. Є. Волошко, Р. М. Вечірко, Т. С. Пітякова та ін. – Электрон. текстовые дан. – К. : КНЕУ, 2006. – 152 с.
21. Журнал "Практична філософія". – [Електронний ресурс] / Режим доступу до документу: // <http://sofy.kiev.ua/pf.htm>
22. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Етика міжнародного бізнесу» – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=5349>
23. Скрипник А.П. Моральное зло в истории этики и культуры. – [Електронний ресурс] // Режим доступу до документу: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/ehtika_i_ehstetika/skripnik_moralnoe_zlo_v_istorii_ehtiki_kultury/36-1-0-661
24. Франкл В. Человек в поисках смысла. – [Електронний ресурс] // Режим доступу до документу: http://krotov.info/spravki/history_bio/20_bio/1905frkl.html